

Perspective asupra istoriei sociale.

Utilitatea istoriei sociale¹

---

prof. univ. dr. Radu Baltasiu²

Care este utilitatea istoriei, a istoriei sociale, în raport cu „pragmatismul” nostru? Nu vom trece în revistă noțiunile implicate, dar vom puncta rostul chiar din perspectiva frământării noastre de a fi „mereu-eficienți” a istoriei sociale. Textul de față este un extras din cursul de istorie socială în curs de apariție, „Istorie socială, actualitate și problematică”, semnat împreună cu Ovidiana Bulumac.

Cuvinte cheie: istorie socială, realitate, cunoaștere, eficiență, omul conștient.

Istoria socială este instrument de cunoaștere și este realitate. Orice faptă produce realitate. Cu atât mai mult una care este întemeiată pe *cunoaștere*. Deoarece cunoașterea se află în vârful ierarhiei faptelor omenești, chiar și în condițiile derutei eficiente: avem câte un calapod după care lucrăm („meseria”), ne îndrăgostim (marile povești, de la „1001 de nopti” la „Tristan și Isolda” ș.a.), ne distrăm, ne facem cumpărăturile. Deci, operăm *după* tradiții și, după caz, mai ales omul modern, după scheme. Când au loc cele mai multe reduceri? De sărbători. Dar sărbătoarea a rămas, azi, mai degrabă o schemă de cumpărături decât un îndreptar de comportament. Dacă acceptăm că multe din judecățile noastre sunt deja *acolo*, vom putea numi **aceste prescripții funcționale prejudecăți – gânduri mai înainte de a fi gândite, în funcție de care ne orientăm**. Aceste pre-gânduri le numim „valori” și adesea sunt înscrise în poveștile copilăriei, în miturile fondatoare, sau în „cei șapte ani de-acasă” – bunul simț.

Eficiența faptelor noastre este, însă, relativă. Marile câștiguri ale omului modern s-au dovedit a fi ... temporare, la scara istoriei. Un act poate fi eficient pe mai multe paliere, după cum poate fi distrugător din alte perspective.

Iată, de exemplu, motorul este foarte eficient pus pe un automobil, când mergem spre cumpărături. În trecut, însă, în raport cu populațiile africane sau cu mediul, motorizarea s-a dovedit a fi foarte dăunătoare: revoluția industrială, cea care a făcut posibilă motorizarea imperialismului, a contribuit la lichidarea a zeci de milioane de oameni³ și a generat un complex resentimentar care, probabil, este cel puțin parțial responsabil de acțiunile teroriste îndreptate împotriva Occidentului. Un exemplu similar poate fi și epoca fanariotă în Țările Române: aceasta poate fi gândită în termeni culturali ca o epocă de înflorire, precum și o soluție salvatoare într-un context în care Înalta Poartă, temându-se de Austria și Rusia, ar fi putut să forțeze instalarea unui pașalâc. Pe de altă parte, epoca fanariotă a însemnat neo-iobăgizarea țărănilor și creșterea fiscalității la cote alarmante.

Astfel, spre deosebire de valorile înscrise în marea tradiție culturală (compusă din fapte ce au trecut adesea proba mileniilor - cazul miturilor), „gândirea schematică” se

---

¹ Perspectives on social history. The utility of social history

² radu.baltasiu@gmail.com

³ După unele estimări, colonialismul în Africa a generat peste 100 de milioane de victime. Principalul factor este *slavia*, moartea generată de sărăcire nu a fost luată în calcul. Estimarea aparține unui grup de reflecție afro-american, denumit „Mobilization 2/21 Writer’s Group”. Datele sunt din articolul lui Jack Crawford, **The Way I See It – „The Missing 100+ Million”. The African Holocaust: 1200 years of Arab Slavery. 500 Years of European-American Slavery, 100+ million dead. The Single Greatest Crime in History**, publicat pe site-ul *Laguna. Mobilization 2/21* la adresa <http://www.mobilization2-21.com/missing.htm>

orientează după scurtături comode, de tip ideologic: propoziții fără rădăcini în tradiție, fără argument științific și, adesea, în opoziție cu sau manipulative față de bunul simț.

Condiția „ieșirii din schemă”, a ieșirii gândirii noastre din șabloane, este întărirea posturii noastre de „oameni conștienți”. **Opusul „omului conștient” este „omul schematic”, insul care nu-și asumă condiția de a fi om liber, și preferă comoditatea de a gândi în prescriptori, în scheme.** Prin aceasta, omul schematic renunță la principala calitate a omului, aceea de a gândi *liber*.

Ce este „omul conștient”? **Omul conștient este cel pentru care timpul are valoare prin raportare la alți oameni.** În vârful ierarhiei oamenilor conștienți se află omul de vocație sau omul de caracter, cum ar spune Rădulescu Motru. Prin fiecare om de caracter sau de vocație „cultura unui popor se desăvârșește” (poporul se civilizează, iar abilitățile individuale se leagă între ele, prin responsabilitate). De altfel, Motru este convins de faptul că **dezvoltarea unei societăți depinde în special de stocul său de forță morală, deținut tocmai de către oamenii de caracter.**

„Nu uitați că, mai mult decât talentele, caracterele hotărăsc soarta popoarelor și că forța morală numai ea poate apăra de învingere și nimicire” (discursul MS Regelui Carol I în data de 13 mai 1906 *apud*. R. Motru: 1984, p.107).

Spunem că societatea se civilizează atunci când devine o rețea așezată de interacțiuni, o structură de competențe. În acest sens, când fiecare își găsește locul în lăuntrul structurii sociale spunem că, de fapt, insul își pune în valoare potențialul, adică devine *personalitate*.

La făurirea istoriei participăm cu toții. Dar doar „cei conștienți” își dau seama „de mersul lucrurilor” și caută să facă ceva, dacă nu prin asumarea unor scopuri „înalte”, cât prin gesturile mărunte de fiecare zi, ale „lucrului bine făcut”:

„Vocația implică simțirea realității timpului. Omul cu vocație simte faptele sale înlănțuite în realitatea timpului și de aceea el se simte răspunzător față de sine însuși. ... Omul de vocație se simte dator să utilizeze fiecare moment de timp, fiindcă el crede în realitatea fiecăruia dintre aceste momente.” (Motru, 1984, p. 683).

„Desăvârșirea personalității o ajunge omul atunci când pune în serviciul societății maximul de energie cu care a fost înzestrat de la natură. ... Tot așa și în cultură. Cultura începe să se desăvârșească la un popor din moment ce comoara dispozițiilor, aduse pe lume de membrii săi, se pune în valoare ...” (Motru, 1984, p. 592)

Scopul social al istoriei (sociale) este întărirea omului conștient: suntem liberi prin înțelegerea trecutului și participarea noastră la provocările prezentului.

Referințe:

Motru, Constantin C. Rădulescu, *Personalismul energetic* [1926] în *Puterea sufletească și alte scrieri*, Studiu, antologie și note de Gh. Al. Cazan, București, 1984.